

for Vollansetra: "Der er her i et særskilt rum (meget utæt) to store gode senge, men sengeklæder (skindfæld) kun i den ene. Af levemaade er der ikke andet at faa end brød, smør, melk og kaffe. Men det forsoner man sig jo let med, naar man faar saa god seng," skrev han.

Mer "omfattende disposisjoner" ble imidlertid ikke aktuelt, blant annet fordi setra etter hvert ble leiet bort til en gård i Grindal. Leietakerne hadde ikke noe ønske om å ta imot turister, "om de end ikke netop nægter natteløgis til dem, der kommer did om aftenen." Med etableringen av den første Jørdalshytta i 1908 bortfalt dessuten TTs bruk også av kvarteret på Boggevoldsetra, og vi kan vel i dag prise oss lykkelige for at det bare ble med tanken om en hytte på toppen av Trollhetta.

Trollheimshytta

Sommeren 1889 tok TT til med å merke opp de første rutene i Trollheimen. Da hadde ikke så rent få turister som nevnt allerede begynt å ta i bruk de første kvarterene på Vollansetra, Boggevollsetra og Storligårdene.

Samtidig som den første stien gjennom Svartådalen ble ryddet sommeren 1889, var Carl Schulz på sitt første besøk i Trollheimen. Han gikk imidlertid inn fra nord, fra Romundstadbygda i Rindal via Rinnvatna og ned til Liagarden, hvor den eneste faste beboeren i Folldalen, Arnt Olsen Børset og hans familie, bodde i en liten tømmerstue som bare målte 3 x 3 meter. "Der lå jeg på gulvet hele natten," fortalte Schulz senere, og særlig mer bekvem enn på Nedalen gård seks år tidligere hadde han det neppe.

Når Carl Schulz denne sommeren dro til Trollheimen, var det ikke bare for å gjøre seg kjent, han hadde også et konkret ærend. Schulz skulle til Folldalen for å se på tomten til en hytte som TT og Kristiansund Turist-

Trollheimshytta i 1890. Nederst på trappa står Olaf Grilstad, deretter den første fører i Trollheimen Ole Rindal og første vertinne Ragna Strand.

forening etter TTs initiativ hadde vedtatt å bygge inne i dalen. En tomt like ved Fiskesetra var på foreningenes vegne plukket ut av stadsingeniøren i Trondheim, Christopher Grøndahl, som på foreningenes vegne også hadde ført forhandlingene med eieren, gårdbruker Ingebrigt Einerssen Fiske. Grøndahl hadde dessuten utarbeidet tegninger og kostnadsoverslag for hytta, som medregnet kjøp av to mål tomt, materialer og arbeidspenger lød på kr. 2300. Av dette beløpet fikk hver av foreningene et bidrag på kr. 800 gjennom Den Norske Turistforening av en bevilgning som Stortinget hadde gitt til turistformål. I tillegg til byggekostnadene kom anskaffelse av inventar - sengeutstyr, kjøkkenutstyr, servise, lintøy, dekketøy osv. - for kr. 800, slik at sluttsummen da hytta sto ferdig lød på kr. 3100.

Man kan selvsagt spørre om hvorfor de to foreningene valgte å bygge den første hytta i Trollheimen så langt inne i fjellet, men årsaken er i grunnen åpenbar: Både i Jøldalen, Svartådalen og Storlidalen var det mulig å få kvarterer ved avtaler med gårdbrukere og setereiere, men om man ønsket å åpne de sentrale delene av Trollheimen var det nødvendig med et tilholdssted som kunne ta imot et større antall turister. For å få dette til var det ingen annen råd enn å bygge selv. Fra den tomten som var valgt i Folldalen var det rimelige dagsmarsjer både fra/til Jøldalen, Storlidalen, Todalen (Kårvatn), Gjevilvatnet, Surnadal og Rindal. En hytte i Folldalen lå dessuten gunstig til for turer opp på fjellene omkring - Trollhetta, Geithetta, Snota, Salen, Neådalssnota og flere andre.

Byggingen av hytta ble overlatt til Ingebrigt Einerssen Fiske, under tilsyn av Grøndahl, og arbeidet ble utført i løpet av vinteren og våren 1889/90. Kristoffer J. Haugen fra Storli, som var født i 1875 og altså var 15 år gammel da Trollheimshytta ble bygget, fortalte i TTs årbok for 1954 at Einerssen hadde hatt hjelp av blant andre Arnt Børset fra Liagarden og den ene av sønnene hans.

"Hotellet" snart klart

I juni 1890 kunne Einerssen sende brev til TTs sekretær Haakon Løken om at det nye "hotellet" snart var klart til innvielse, og omtrent samtidig ble utstyr og inventar av forskjellig slag kløvet inn til hytta fra Rindalen. Den 11. juli 1890 ble Trollheimshytta åpnet og overtatt av Carl Schulz på vegne av de to foreningene. Fra samme dato var også den første vertinnen, Ragna Strand fra Rindal, og den første "fast engagerede Fører, Ole Nilsen Rindalen", på plass. Vi kan vel her legge til at Ragna Strand senere, etter sine år på Trollheimshytta frem til 1896, ble vertinne også på Trondhjems Skiklubs Skistua i Bymarka.

Hytta var bygget i to etasjer med kjøkken, en mindre peisestue, som også skulle brukes som spisestue, to mindre soverom og et rom for vertinnen i første etasje. I andre etasje var det to store sovesaler. Tilsammen hadde hytta 16 senger, og de fleste av dem var så brede at det fint gikk an å ligge to i dem. Fra starten av var det bare penger til å utstyre 12 av dem med "Sjøgræs madrasser og tykke, dobbelte Uldtæpper".

Trollheimshytta etter utvidelsen i 1915. Foto: J. Johansen

De opprinnelige tegningene viste en større hytte, med den store peisestua, som ble bygget til i 1915, i tillegg til den lille. Et så stort bygg fant imidlertid foreningene at de ikke hadde anledning til å gå inn på av hensyn til kostnadene, men TTs styre var like fullt stolt av det man hadde fått til: "Som hytten i Foldalen nu er, kan den ansees som en af de smukkeste og bedst udstyrede fjeldhytter i landet."

Samarbeidet mellom de to foreningene om driften av hytta varte i fem år. Ifølge avtalen skulle både byggekostnadene, driftsutgiftene og inntektene deles likt mellom de to foreningene, men dette viste seg snart å være en vanskelig ordning. Allerede i 1891 sto følgende "salve" på trykk i TTs årsberetning: "Det samarbeide, som var ment at skulle finde Sted mellem de to Foreninger med Hensyn til Hyttens Drift, har vist sig umuligt, da Kristiansunds Turistforenings Bestyrelse ikke engang siden Juli i fjor har været at formaa til et Svar paa gjentagen Henvendelse til den fra Trondhjems Turistforening. Saavidt bekjendt eksisterer Foreningen endnu og i Skrivelse af 15. 6. 1890 erklærer Foreningens Formand, Overretssagfører Fr. Selmer, at Halvdelen af de af os gjorte Udlæg skal refunderes. Saadan Refusjon har man her endnu ikke trods gjentagne Krav kunnet opnaa, og paa Grund af denne Kristiansunds Turistforenings Holdning har Regnskabet vedkommende Hytten endnu ikke kunnet opgjøres."

Etter flere års forhandlinger gjennom advokater ble det den 17. mars 1895 oppnådd enighet om at TT skulle overta hytta fullt og helt. Det var for øvrig først nå at hytta fikk navnet Trollheimshytta, så langt hadde den gått under navnet Follaldshytten eller ganske enkelt "hytten i Follaldalen".

Besøket på hytta var den første sommeren forbausende bra. Fra åpningen 11. juli til sesongen sluttet 21. august hadde 70 turister, derav ni kvinner, funnet veien inn til Follaldalen. Alle hadde kommet med rosede uttalelser om hytte, stell og vertinne. Føreren hadde vært benyttet i tilsammen ni dager av 19 turister, som alle hadde funnet takstene akseptable for denne tjenesten. Året etter - 1891 - ble hytta besøkt av 106 turister og 12 av dem benyttet føreren, som nå var Arnt Børssets sønn Ole. Samtidig fortsatte arbeidet med stier, broer, klopper og skilting; sommeren 1891 ble for eksempel ruten mellom Trollheimshytta og Storli merket opp av Erik Larsen Storli. Også til denne delen av virksomheten mottok TT støtte fra statsbidraget til turisme gjennom Den Norske Turistforening.

Problem på fire ben

Et problem fantes imidlertid: De store flokkene av storfe som om sommeren gikk på beite i Trollheimen. "Udbedringerne (av stiene) blir hver sommer ødelagte af de kvægdrifter som da fra Rindalen drives op gjennom Foldalen og til Neådalen." Storfeet, og da ikke minst oksene, var dessuten til betydelig sjenanse for turistene: "Den påtænkte opvarding gjennem Neådalen, hvortil bl.a. foreningen af statsbidraget for 1891/92 af Den Norske Turistforeningd direktion er tilstået kr. 200, må undlades, og veien fra hytten til Todalen lægges over Follakloppen under Solirabben på syd-siden af Sadelen, gjennem Nøstådalen, da de oksedrifter, som hver sommer er stationerede i Neådalen, efter udtalelser fra turister, landsfolket og føreren, Ole Liagaren, er farlige for turister."

Oksene i Trollheimen skulle komme til å volde turistene bekymringer og gjenvordigheter i mange år fremover. Redaksjonssekretær i Arbeider-Avisa

Etter å ha prestert en glimrende 100 m — — —

Harald Langhelle (han ble senere redaktør i samme avis og skutt av tyskerne i 1942) advarte for eksempel i en artikkel i TTs årbok for 1929 turistene mot å ferdes gjennom Neådalen på grunn av de store oksedriftene som beitet i dalen om sommeren: "Som det nu er, kan det ikke tilrådes å legge veien gjennom Neådalen, hvor interessant den enn er. Det er ikke bare moro å springe for livet med tung sekk på ryggen og en beljende okseflokk efter sig. Senere, når man ser tilbake på en slik opplevelse, kan man nok kanskje synes det var moro, men man er ikke fullt så høi i hatten den tid kappspranget finner sted."

Så sent som i 1956 har Per Sylow en farverik beskrivelse i TTs årbok av hvordan et møte med Trollheimens okser kunne arte seg. De fantes ikke bare i Neådalen - turen som Sylow beskriver på fornøylig måte gikk til Grasdalen og videre opp på Vinnufjell, hvor deltakerne hadde til hensikt å gjennomføre en sommerlig skitur. Den fant altså sted et godt stykke fra Trollheimshytta og traktene deromkring, men problemene var de samme uavhengig av geografien. Sylow skriver:

"På Nerdal fikk vi høre at det nettopp var sluppet løs 40 avlsokser i Grasdalen. Like etter sleppet hadde de kåret sin leder under store kamper. Svære skrotter på 800-900 kg. hadde tørnet mot hverandre med bulder og brak. Byrketrær knakk som fyrstikker under kampens hete. Det var mindre hyggelig å tenke på at vi måtte passere hele oksedriften for å komme frem gjennom Grasdalen, men vi trøstet oss med at det til enhver safari hørte fremtredning gjennom villdyrbefengt jungel. - - - Det gikk bra et godt stykke oppover, og dalen begynte så smått å sees i fugleperspektiv under oss. Plutselig - i en sving - stod vi så å si ansikt til ansikt med en hel flokk på 10 svære beist av noen okser, store som slagskip. Særlig en rød trønderokse med lange, spisse og gule horn så meget fryktingygende ut. Vi ga oss ikke tid til å se etter om den senket sine horn til angrep, men forsvant som små lyn i retning av nærmeste myr. Så tunge som oksene var, regnet vi med at de med sine spisse ben ikke ville oppta noen forfølgelse utover myren, hvilket viste seg å stemme, både denne gang og senere. Det gikk ikke fort på dette vis, og anstrengende var det også. Etter nok en omvei begynte stigningen å slakke av innover mot Grasdalen. Her fikk vi på lang avstand se Grasdalssetra. Den ligger nydelig til på en stor gressvoll, hvor vi til vår skrekk så at oksene hadde konsentrert sin hovedstyrke. Av og til sloss de, stanget hverandre og brølte iltert. Det så ikke bra ut.

Til setra kom vi uten viderverdigheter. Den er tarvelig, bare et rom med steingulv samt fjøs. Ganske solide tømmerstokker, men på hjørnene pigg-trådruller for at våre firbente venner ikke skulle rive ned husene. Oksene har nemlig for vane å klø og skubbe seg mot hushjørnene.

Vi tok en liten rast inne i bua og diskuterte hvordan vi best skulle ta veien videre for å unngå tyrefektning. Imens var Næss (fjellklatrer filosofiprofessor Arne Næss, som var med på turen, forf. anm.) ute i et nødvendig ærend. Hørte plutselig et hyl utenfor. Fikk se ham i 100 meters fart, skarpt forfulgt av en stor, svær okse med nesering. Etter å ha prestert en glimrende 100 meter gikk han over til høydesprang. Også denne øvelse

"Overrettssakfører Chr. Blom har skjænket foreningen et stort fotografi av turisthytten paa Nedalen. Det udmerkede billede vil bli indrammet og ophængt i Trolldheimshytten."
(Fra årsberetningen for 1915)

behersket han til fullkommenhet og spratt opp på fjøstaket som en rakett. Oksen brølte skuffet. Heldigvis gikk den ikke i gang med noen beleiring av den tapre moldenser, men ruslet bort til noen nesten enda mere skumle eksemplarer av arten litt lengere borte. Næss kom ned av fjøstaket og inn i bua til oss andre.

Det så ut til værromslag. Tåka seg tungt inn i dalen og oksene brølte ilt. Imidlertid måtte vi videre og det fort - det var langt igjen. Etter at vi hadde forøket våre pakninger med så meget ved som mulig, ble utbrytningsforsøket besluttet. Nærmest på tå hev listet vi oss ut bakveien gjennom kokkhuset og hadde da setra mellom oss og fiendens hovedstyrke. Da oksene fikk se denne manøvre, satte de i et rasende brøl og kom dundrende etter oss så jorden skalv. The Charge of the heavy Brigade førte dog ikke til noen tilintetgjørelse, idet vi i god tid nådde en reddende myr. Det er ikke så ofte en er så begeistret for å komme ut på blautmyr som vi var akkurat da. Oksenes siste styrke ble observert etter ti minutters gang fra setra. Elven gikk i en stor sving og på den andre siden var det ingen okser. Forsering av elven ble derfor besluttet. Det viste seg imidlertid lettere sagt enn gjort. Elven var stor og strid. Dyp var den også. Til slutt fant Olav et sted hvor tre glatte og spisse steiner stod opp av strømmen. Med ski, isøks, skistokker, taug, soveposer, ved og 30 kgs sekk gjorde han tre fantastiske sprang og landet sikkert og elegant "hinsides". Helt tørrskodd. Vi andre kom med angst og beven over på en ikke fullt så elegant måte etter at to av ekspedisjonens medlemmer falt uti til livet og ble trukket i land etter en skistav før strømmen fikk tak. Med elven trygt mellom oss og de siste oksene anså vi alle hindringer for overvunnet og la iveri for alvor innover dalen."

Lite besøk

Om det var storfe på beite som var årsaken skal her være usagt, men etter de første suksessfulle årene gikk besøket på Trollheimshytta i løpet av 1890-årene tilbake. Sommeren 1892 var antallet turister sunket til 89, i 1894 til 57, i 1897 til 45 og i 1898 til bare 21. Det var derfor kanskje ikke så rart at vertinnen, som stadig var Ragna Strand, ga uttrykk for bekymring. Hytta ble nemlig drevet av vertinnen og fjellføreren for egen regning. Overskuddet etter den første sommeren var kr. 11,85, og særlig bedre ble det neppe med synkende besøkstall. Brevvekslingen mellom vertinnen og styret i Trondheim forteller da også om mange ensomme dager på hytta uten en eneste turist og om at det ikke var lett å få endene til å

møtes. Foreningen så seg derfor nødt til, på anmodning av fru Strand, å bevilge henne mindre tilskudd for å få endene til å møtes. I årsberetningen for 1894/95 står for eksempel følgende:

"Ligesom for sommeren 1893 har madame Strand ogsaa i fjor maattet have tilskud af foreningen, da frekventsen til hytten desværre endnu ikke er stor nok til at give vertinden et rimeligt nettoudbytte. Faktisk maa alt-saa endnu turistforeningen af sine midler yde et bidrag til hver turist, der drager gjennem Trolldheimen, idet vertinden som nævnt maa have et aarligt tilskud, fører maa holdes ved hytten, uagtet denne ikke benyttes saa meget, at foreningens udgifter dertil er dækket. - - - I antegningsbogen ved Trolldheimshytten er der ført klage over, at sengenes madrasser er fyldte med sjøgræs, og der udtales af enkelte turister ønskeligheden af, at der anskaffes springfjærmadrasser. Bestyrelsen skal dertil bemærke, at saalænge frekventsen til hytten ikke er større, end at indtægten for nattelogi ogsaa maa gaa - ikke til foreningen -, men til vertinden for nogenlunde at balancere hendes, ved den kostbare transport fra Rindalen, betydelige udgifter, kan der fornuftigvis ikke være tale om at imødekomme dette ønske. Trolldheimshytten er - trods sine sjøgræsmadrasser - en saa godt udstyret turisthytte, som man saa langt inde i fjeldet med rimelige fordringer kan forlange. Det faar blive en fremtidssag at udstyre hytten mere komfortabelt i sengeveien, end nu er tilfældet."

I 1897 ble føreren ikke benyttet av en eneste turist, noe som fikk styret til å spørre seg "om der er synderlig mening i at holde fører inde ved Trolldheimshytten, hvis drift falder foreningen temmelig kostbar". Sommeren 1898 var da også hytten uten fører, og det samme var tilfelle året etter. Da hadde Ole Gundersen fra Rindal og hans kone overtatt som vertskap, og Gundersen kom de påfølgende år til å fungere også som fører i tillegg til at han ble pålagt flere andre oppgaver, bl.a. vedlikehold og oppgradering av merkingen på enkelte strekninger. Først i 1908 - 18 år etter at hytta ble åpnet, ble vertskapet ansatt av TT og fikk sin lønn for sesongen - kr. 400 - uavhengig av om besøket var godt eller dårlig.

TT hadde ellers sin egen teori om årsaken til at besøket på Trollheimshytta sank så kraftig i løpet av 1890-årene: "Grunden til den sterke nedgang er vistnok for en del at søke i de mange daarlige sommere, men maaske mest i cyklens store utbredelse." Folk var med andre ord angivelig mer interessert i å dra på sykkel enn å legge veien til fjells, men etter ti år begynte besøket å ta seg opp igjen, blant annet fordi "skiløberne i stadig stigende tal" nå tok til "at søke opp i de høieste fjeld".

Foto: Trond Emblemsvåg

Olaf Grilstad var allerede i 1890-årene på ski i Trollheimen.

Besøket tok seg altså opp igjen, og i 1907 hadde Trollheims-hytta igjen besøk av mer enn hundre turister, tilsammen 111. Av disse var 50 skiløpere. "Der er saaledes betydelig oppgang, uagtet veirforholdene hele sommeren var meget ugunstige," het det i TTs årberetning.

Tidlige vinterturer

Trollheimshytta var til å begynne med bare åpen i sommersesongen, men medlemmer som ønsket å ta en skitur inn i fjellet kunne få låne nøkkelen. Den var første vinteren (1890/91) "deponeret hos hr. Sogneprest Lund, Rindalen" og den neste hos Ola Liagaren, som sommeren 1891 hadde overtatt som fører på hytta. Men denne ordningen var for tungvint: "Da skiløbere, der er medlemmer af foreningen, ivinter har ønsket at få adgang til hytten, må et nyt sæt nøgler anskaffes til opbevaring i byen," heter det i årsberetningen for 1891/92.

Den som så tidlig ytret ønske om å dra inn til Trollheimshytta på ski kan godt ha vært Olaf Grilstad - han var i hvert fall

denne vinteren på ski i Trollheimen:

"De første høifjellsturene vi tok blev betraktet som en slags farefulle ekspedisjoner som folk så meget skeptisk på. Jeg husker for eksempel den første høifjellsturen på ski. Det var i 1892. Vi drog tre stykker - Harald Udbye, Gustav Bye og jeg - til Trollheimen. Vi startet fra Hovin og drog om Meldalen - ledsaget på veien av den dypeste skepsis både fra by- og bygdefolk. De spådde oss ikke akkurat død og undergang, men de mente bl.a. at skiene våre ikke vilde holde, at de vilde bli slitt op. Men vi og våre fine askeski hadde noen herlige dager i skinnende sol. Jeg husker det var en viltmengde den gangen som jeg aldri senere har sett maken til. Vi overnattet på Bogevoildseteren, og der var det tusenvis av ryper. Fullt av harer var det også. Overalt gikk vi oss borti snarer. Vi tok med oss endel ryper og hengte igjen en 25-øre i snaren for hver vi tok. - - - Tjære og parafinvoks var det eneste vi hadde å hjelpe oss med av smøremidler, og jeg skal si at det mangen gang blev strevsomt i fjellet når føret var vanskelig. - - - Jeg har selvsagt gjort noen kraftige byks av og til og har forslått mig endel, men hverken brukket ski eller ben. En gang jeg rente fra toppen av Storbekkhø kom skavlen efter mig. Det var uhyggelig med skredet i helene, men også

det gikk bra," fortalte Grilstad i 1937, i forbindelse med TTs 50-års jubileum. Han var da blitt 75 år gammel, og det kan vel legges til at han på dette tidspunkt fortsatt var en ivrig skiløper og ofte var den som om søndagene gikk opp det første skisporet innover mot heiene i Bymarka.

En annen veteran som også har fortalt om en tidlig skitur i Trollheimen er Ernst Andreas Tønseth. 39 år gammel dro han i 1896 på påsketur sammen med nettopp Grilstad og fem andre - Fridthjof Brun, Yngvar Knudtzon, Petter Varmbo, Ole Rendahl og Laurits Noodt. Vi lar Tønseth fortelle:

"Saa tidligt som paasken efter almanaken skulde komme det aar, første dage av april, skulde man jo ventet at ha saapas igjen av vinteren heroppe, at man kunde faat sig en ordentlig skitur til fjelds. Og fem helligdage i træk er en anledning som for mangen bunden sjæl kun byr sig en gang om aaret.

Intet under derfor, at mangen skiløber gik og glædet sig til den lange paaskehelgen og la planer for langture indom de snedækte vidder; thi smaat havde det været med skiføret omkring byen hele efterjulvinteren. Især var Trolldheimen, som laa derborte i vest og lokket med sine skinnende tinder, længslernes maal. Men naturen er lunet. Sommetider holder den vinteren bunden langt ud i mai, men til andre tider jager den den paa dør, netop som den er kommen.

Saa ogsaa det aar. Allerede tidlig i mars laa lier og aaser bare for sne, og selv gamle Graakallen begyndte at knappe op vinterkuften, saa det svartnet ind paa den mosegrodde kroppen baade hist og her.

Skiturene var forbi. Man gik allerede og frydet sig i fuglesang og vaarspræt, og drømmene om de lange rend over de snedækte vidder blegnet for nye drømme om tiurspill og aarhanelek i de lyse vaarnætter.

Men se, vinteren er ikke den kar, som saa let lar sig kaste paa dør heller. Langt borte er han ikke. Bare et par gufs fra nord og der er den. Og tirsdag før paasken kom han drivende indover, og dækket lier og aaser endnu en gang med sit hvide lin.

- Heisan, det blir skiføre i paasken lel'. Blir du med til Trolldheimen i paasken? Vi er seks stykker som reiser ikveld, var det en som telefonerte onsdag middag. Ja, det var greit det, - kunde ikke la en slig anledning gaa ubenyttet.

Det var 6 kraftige gutter, som mødte frem paa stationen til 6-toget. Fire velvoksne, trealens karer og to noget mindre, rotvoksne kubber. Alle trænede skiløbere af vore hurtigste og bedste, saa det var greit at skjønne, at dette blev en tur, hvor kræfter og udholdenhed fik staa sin prøve.

I den glade stemning, som bevidstheden om at slippe fra bylivets tvang gir, bar det afsted. Humøret steg efterhvert som toget sneg sig opover dalen; thi sneen faldt jevnt og tæt. Paa hver station maatte vi ud og se paa termometeret, som smaat sank mod 0. I ungdommelig fryd hilste vi den nyfaldne sne med at kaste snebold, først paa hverandre og senere paa hvemsomhelst. Især gik det ud over nogle unge damer fra nabokupeen, som riktignok ikke lod til at ta sig syndelig nær af denne kanskje noget nærgaaende kurtise.

Kl. 9 steg vi af paa Hovin station og tog fat paa marschen opover til Løvaas paa Høilandet med skiene paa nakken; thi sneen tinet straks i den bløde, sølede vei. De er lange og tunge at gaa i mørke og søle disse Hovindsbakkerne. Vi haabet paa skiføre oppe paa høiden, men blev skuffet. Maatte bære skiene helt frem til Løvaas, som vi naadde kl. 11 om kvelden. Efter at ha faat vor kveldsmat tillivs, gik vi straks til køis med ordre til at tørne ud kl. 4 næste morgen. Det gjaldt at nytte tiden; thi planen var at naa ind til Foldalshytten til kvelds, og det er henimot 75 km. det.

Klokken vel 4 var vi ud af sengen. En gammel kjærring, som holdt paa at tusle med at lægge i ovnen, blev yderst forbløffet, da hun ved at vende sig mot værelset, befandt sig vis à vis en af selskabet, som i paradiset uskyldsfulde dragt nød sit morgenbad.

"Nej, skull du ha sjet slik stakkall, ho," raabte kjærringen og strøk paa dør.

"Tre graders kulde og godt skiføre, gutter," meldte en som havde været ude og set paa veiret.

Det tog lidt tid med kaffen, men et kvarter før seks var vi paa skiene. Lidet sne var det i begyndelsen, men snart naadde vi fast underlag af gamelsne, og føret blev nu meget godt. Et par sneskurer underveis skjærpet bare føret. - - - Da det lysnet laa Trolldheimen foran os i skinnende hvidhed med vaarsolens blændende lys over tinder og skar. Over den vinterhimmelens dybe blaa. Et betagende syn. - - -

Paa stupet mod Meldalen var det forbi med føret. Skiene maatte paa nakken og tilfods bar det udover de braabratte klevner ned mod dalen. Kl. 1/2 11 naadde vi frem til Grut. Her nede i dalen var det vaarveir og bar-mark. Paa Grut indtog vi en solid frokost med diverse æg og store kvanta melk til mands. Denne morgentur paa ca. 25 km. havde skjærpet appetitten

Ernst A. Tønseth var en av friluftlivets pionerer i Trondheim og hadde styreverv i både TT og Trondhjems Skiklub.

"Ved samtlige av foreningens hytter er der opsat sterke lygter, som tændes i paasken ved mørkets frembrud. Disse er forært av marinen, og har tidligere været benyttet som toplanterner paa torpedobaate. De har en lysvidde i klarveir av ca. 4 km. og man haaber at de i taake og snefok vil hjelpe folk til at komme i hus."
(Fra årsberetningen for 1922)

ganske betydelig. Kl. 12 brød vi op, færget over Orkla, som forlængst havde brudt vinterens "baand og tvang", og tog op til gaarden Jerpstad, hvor vi bad om skyds for skiene vore til Drugudal; for det var liten mening i at gaa og bære skiene en trefjerdingvei midt i middagssolen, naar vi endnu havde en 50 km. at tilbakelægge inden kveld. - - -

Drugudal naadde vi i tretiden og begyndte straks at baute os op paa Rotaasen (ca. 1900 fod over havet). Fra toppen af denne havde vi igjen et vakkert syn af Trolldheimen, og nu bar det med jevn fart ind mot Jølvandet. I begyndelsen var føret godt; men da vi naadde høiden, var nysneen afføget og underlaget iset og glat og gav intet fæste for skiene, saa det rønnet ordentlig paa.

I 6-tiden paaserte vi Jølvandet paa blank is. Tørste var vi nu, saa det gnistret i kjakerne, og glæden blev derfor stor, da vi fandt en raak i isen ved bækosen, som falder i Jølvandet. Her holdt vi en ordentlig svir i saft og vand. Men nu havde det skjærpet paa mod kvelden, saa den, som langet vandet op, holdt paa at fryse fingrene sine, og ypperlig føre blev det ind over Svartaadalen.

Fra Jølvandet skar vi os opover lien langs Langfjeldet et godt stykke fremover, næsten mod Baagevoldssæteren, og saa bar det udover. Førstemand som satte iveri, forsvandt for os som stod igjen, for kort efter at dukke frem i rivende fart som en liden, svart flue dybt, dybt nede i dalbunden; og saa mand for mand efter. Det var et fint rend.

Kl. 8 naadde vi Baagevoldssæteren, og skjønt det led paa kvelden, maatte vi ha en liden pibehvil og la bækken løbe igjennem vore tørstige struber.

Svartaadalen tog sig storartet ud i kveldsbelysningen. Paa den ene side Trolldhættas, paa den anden Gjeithættas næsten lodrette vægge svøbt i kveldsolens purpurflor. I bunden og et stykke opover den svarte, nøgne birkeskog mod den graahvide bund, og ud av dette perspektiv, foran os, Foldalssnotas mægtige romerhjelms, hvis konturer tegnet sig skarpt mod solefald-himmelens glød. Aa Herregud, hvor inderlig smaa vi blev i disse omgivelser.

Saa bar det nedover efter Svartaagens snedækte leie i strygende fart. Med slikt føre maatte vi kunne naa Foldalshytten paa en times tid. Men det blev andet af.

Svartaagen, som heroppe løb saa lunt og stille under snelaget, væltet sig

TELEFON

Gjestene kan her bestille rikstelefon. Alle telefonsamtaler — også lokaltelefon skal bestilles ved vertinnen eller betjeningen og avgiften betales straks samtalen er ferdig. I tillegg til rikstelefonavgiften kommer lokal-samtaleavgift med kr. 0,50.

Trondhjems Turistforening

længer nede, hvor fjeldsiderne trængte paa og styrtet ret ned i dens leie, i vilde sprang udover fald og stup. Her var det ingen fremkomst hverken for skiløbere eller fodgjængere. Vi havde intet andet valg end at klyve op Gjeithættas braabratte væg og se at trække os fremover langs denne. I en time kløv vi tilveirs, halende skiene efter os, og saa bar det fremover langs fjeldvæggen. Vi trodde

allerede modgangen hermed endt, da vi pludselig stod foran en dyb kløft efter en fjeldbæk med bratte skavler paa begge sider, som skar sig ret nedover fjeldsiden paa tvers af vor kurs. Den maatte vi over. Ja, det gik for sig paa den vis, at vi lod os glide udover paa den ene side og entret op paa den anden ved at hugge os trinvis opover skavlen. Den var tussigt nok; men vi havde ikke gaat langt før vi stor foran en ditto. Samme strævet om igjen, og mørkt var det blit og. Og saa endnu en til. Men nu saa det ud til, at møien var over, og jeg gik trøstigt i teten; men bums, grunden forsvant under mig, og der laa jeg paa bunden af den fjerde. Den var heldigvis baade den mindste og den sidste. Saa krabbet vi op af en ogsaa og naadde furumoen, som holder mod Foldalen. Nu bar det i lystige renn mellom ærværdige furuer ned mod dalbunnen, og kl. 11 naadde vi vore længlers maal - Foldalshytten - opført af Trondhjems Turistforening.

Skiene kom af i en fart, og ved hjælp af en medbragt nøgle slap vi ind i denne hyggelige og vel udstyrede turisthytte. Her kom alle i travl virksomhed. Nogle med at gjøre op ild paa peisen og komfyren, andre med at finde frem kopper og kar, andre med at skrue hængsler af stængte døre til spisekammer og kjælder.

Med stor spænding imødesaas undersøgelsen af den sidste. Monstro her findes øl? Det var det store spøragsmaal, som fyldte alles sind. Endelig efter en lang modstand maatte kjælderlugens hængsler vige for et i indbrudshaandværket meget lovende talent, og indbrudsmesteren forsvandt med en slanges smidighed gennem den aabne luge, mens vi andre stod igjen og stirret i største spænding ned i det underjordiske mørke.

- Sjer du naa øl, gut? lød det seksstemmigt ovenfra. Røsterne dirret af spænding.

- Hold kjæft te æ faar tændt i lyset, svartes der nedenfra. - Hurra for en hel kasse med øl, gutta, nedenfra.

- Hurra for øl, hurra for øl, i vild jubel ovenpaa.

Og nu gik det lidt fortere end almindeligt med at faa kassen op. Det første halvduzin flasker forduftet som en vandskvær paa en koghed komfy. Da den værste tørst var stillet, gik vor kok i gang med madstellet, og snart dampet den herligste ertesuppe paa bordet og dertil diverse bokser hermetik og mange, mange flasker øl. Men saa havde vi været paa bena i

19 timer itræk og tilbagelagt en 75 km. fjeldvei i mangeslags føre; og det skærpet appetitten.

Efterpaa maden en liden sherry-toddy til piben, der fandtes sherry ogsaa i kjælderens, og saa til at rede syv fladsenger paa gulvet i peisestuen. Snart slumret de trætte idrætsmænd i den sunde og rolige søvn, som følger paa en vel anvendt friluftsdag.

Næste morgen bragte os en stor skuffelse. Veiret havde slaat om til le med stille, blødt snefald. Heldigvis havde vi ikke mere end 25 à 30 km. for os den dag over til Storli, saa vi kunde ta det med ro. Det gjorde vi da ogsaa. Drak en syv, otte kopper kaffe og spiste ertesuppe tilsat med makaroni, bif og lidt sherry, til kl. blev henimot 1 og saa tog vi, "in good condition", fat paa turen opover Foldalen. - - -

Da vi naadde op mod Sprikkeltjernene, kom den vaade skodden drivende og la sig i nysneen, og saa blev det klab tilgangs. Det blev ingen anden raad end at ta skiene paa nakken opover Hyttedalskammen. Oppe paa høiden, hvor vinden tog, blev føret bedre; men skodd og snetykke laa tungt over alle fjeld, saa vi maatte gaa med kompasset i haanden. Nedover Storlidalen er der glimrende undarend, og da føret nu mod kvelden - klokken nærmet sig 8 - blev nogenlunde bra, havde vi en lystig fart nedover.

Vi tog ind hos Erik Storli, hvor der er et udmerket godt stel og svært hyggelige folk, og saa bar det til at slukke denne umaadelige tørsten igjen. Ungkona Kari havde nok at gjøre med at bære ind melk, hjemmebrygget øl og Frydenlunds øl, som slugtes om hinanden efterhvert som det kom ind, samtidig som vi tog kold afrivning og skiftet undertøi. Til kvelds rømmegrød og kjødkager. Det staar ikke paa at fare i fjeld, naar en kan leve slig. Men rømmegrød og hjemmebrygget øl og Frydenlunds øl og melk og kjødkager er ikke nogen fornuftig blanding at sove paa. Rømmegrøden trives ikke i saa blandet selskap.

Kaffen er klar!

Foto: Trond Emblemsvåg

Fra E. A. Tønseth & co's skitur til Trollheimshytta og Storli påsken 1896.

Lørdag morgen straalende solskin. Nei, for en storslagen utsikt fra tunet paa Storli. Foran os en venlig fjelddal kranset af Inderdalsfjeldenes mægtige, forrevne tinder i de vildeste former, alt glitrende og skinnende i vaarsolens glans.

I 12-tiden maatte vi ta farvel med dette hyggelige sted og tiltræde tilbageturen til Foldalshytten. Vi la turen om Gjevilvandet og opover mod Halsbækhø. Først var tungt, og solen brændte som paa varmeste sommerdagen, saa vi sled os opover barhodet og i skjorteærmene med mange pust i bakken. Men vi havde tiden for os, og saa vakkert fjeldsyn havde vi ikke hjerte til at fly forbi.

Nedover til Sprikkeltjernene gik det lystig. Paa 3 minutter tilbagela vi nu den strækning, som vi havde brugt en time paa opover. Nedover Foldalen blev føret bedre, og da vi kom til Løsetsætrene, spurtet tre hurtigløbere i forveien. Da vi andre kom frem til Foldalshytten, spraket et lystig baal paa peisen. Klærne kom af i en fart. Nogle holdt sig til vanlig afrivning; men de mere varmbloedige sprang benest ud i snefonnen og rullet sig i dens kjølede favn. Saa ind igjen og til at tørre sig foran

"Føreforholdene (de sidste aar) har været saadanne, at man har maattet ha skiløpere til at bære proviant den 3 mil lange vei fra bygden op til Trollheimshytten. For at faa varer op til Jøldalshytten har man faat finner med sin renhjort til at trampe opp saa hest og slæde kunne komme frem."

(Fra generalforsamlingen 1920)

peisen. Om det var koldt? Ikke koldere end at gaa fra dampbadet under duschen.

Klokken var ikke mere end 6, saa vi havde god tid til at stelle os godt den kvelden. Det gjorde vi da ogsaa. Først en solid aften med ertesuppe og hermetik, og derpaa en koselig sherrytoddy omkring peisen og saa en rolig, styrkende søvn i turistforeningens gode senge.

Søndag morgen mildt disigt veir. La veien opover Gjeithætta for at faa de mægtige rend udover dennes bratte lier mot Svartaadalen. De 6 andre gik i følge over toppen af Gjeithætta, mens jeg fulgte de friske spor af en reinflokk noget sydligere, i haab om at faa se renerne. Det fik jeg imidlertid ikke, men fik i stedet et noget lystigere nedrend end jeg skjøttet om. Jeg befandt mig oppaa høiden og havde nedenfor mig en slugt, som førte ned i Svartaadalen. Jeg havde snebriller paa og trodde mig siskker for sneblindhed. For min øyne saa de ud, som jeg havde en jevn om end noget brat heldning for mig, og saa satte jeg iveri. Men om forladelse; pludselig dumpet skihornene ret ned, og i svimlende fart bar det udover en skavl. Først la jeg mig paa staverne alt det jeg orket; men saa maatte den "naturlige bremsen" til, men lige lidet hjalp det. Med snespruten om mig rutschet jeg udover i vild fart, indtil endelig den ene skibaken hug sig fast i sneen, og der ankred jeg op med hovedet nedover og bena i veiret, heldigvis ikke saa langt fra bunden. Snart efter var jeg nede paa Baagevoldssæteren og saa herfra de andre seks komme udover Gjeithætta i fine, lange rend.

Det var smaat beventd med provianten den dag, da vi var gaaet læns for brød. Derfor holdt vi en grundig ransagning af Baagevoldssætrene i haab om at finde noget "spisendes". Denne resulterte i det værdifulde fund af en dall havremel, hvori, i parentes bemerket, musen havde lagt igjen nogle smaa visitkort. Det blev enstemmig besluttet, at der skulde koges vandgrød. - - - Snart stod den dampende gryde paa bordet ved siden af en boks med kallvand, og syv hungrige sjæle hug ind med en appetid, som havde de ikke set mad før. Havregrød og kallvann smager udmærket, naar man bare er tilstrækkelig sulten, og sætter ganske utrolig kraft i bena. Thi saa spræke, som vi blev efter den kosten, havde vi ikke været paa hele turen. Den næste mil til østre ende af Jølvandet gjorde vi paa 1 time og 5 minutter, endda det var jevn stigning imod næsten hele veien.

Det blev en dryg tur inden vi naadde frem til Drugudal om kvelden i 8-tiden, og drygere endda inden vi i mørke og vaarsøle med skiene paa nakken fik slidt os frem til Grut i 10-tiden. Mer her tog vi vor mon igjen i store masser af fløde og melk."

Adgangen innskrenkes

Denne måten å bruke hytta på vinterstid - med mulighet til fritt å forsyne seg av øl-lageret i kjelleren - vedvarte til 1901. Det må da imidlertid innskytes at det ikke er noen grunn til å mistenke de syv nevnte skiløperne for ikke å ha gjort opp for seg, de var alle solide karer og flere av dem hadde

eller fikk sentrale verv i foreningen. Men det samme gjaldt kanskje ikke alle som på egen hånd oppsøkte hytta i den kalde årstid etter hvert som trafikken økte og muligheten for kontroll med hvem som hadde for-synt seg med hva ble vanskeligere. I 1901 bestemte styret derfor følgende: "Ingen skiløbere fremtidig får adgang til hytten, uden at føreren er tilstede. Pr. telefon kan han gives besked. For kr. 5,00 pr. tur vil han være ved hytten, holde den opvarmet og levere kost og logi efter vanlige tarifer."

Ragna Strand fungerte som vertinne på Trollheimshytta til og med sommeren 1898. Da overtok rindalingen Ole Gundersen og hans kone vertskapet. Gundersen fungerte dessuten som fører og utførte en del arbeid på rutene til hytta. I 1905 måtte de imidlertid trekke seg på grunn av sykdom i familien og som ny fører ble Lars Jonsen Tørseth fra Rindal engasjert mens Lina Skaanes fra Rinnan fungerte som vertinne inntil hun ble syk og måtte reise hjem. Tørseth bestyrte resten av sommeren hytta alene, men fikk en tid hjelp av Ole Gundersen som kom inn til hytta for å foreta ny merking av ruten til Gjevilvannet over Mellomfjell (ruten ble merket opp første gang i 1894).

Året etter ble så vertskapet og funksjonen som fører på Trollheimshytta overtatt av Tørseth og hans kone Mari, og disse to kom til å tjene TT tross i mange år fremover - Mari var vertinne i 15 år til 1921 og Lars fører i tilsammen 18 år. At de likte seg i Folldalen og satte pris på samlivet med fjellturistene er vel unødvendig å si, og dette fremgår også tydelig av notatene i dagboken til Lars. Det siste han skrev er datert skjærtorsdag 29. mars 1923: "Sidder ene paa haugen op for Trolldheimshytta. Sol over alle fjeld og meget mildt. Dette er den 18. paaske jeg er her og det er nok den sidste. Hvor ofte har jeg ikke sidet her og stirret udover, men alt tar

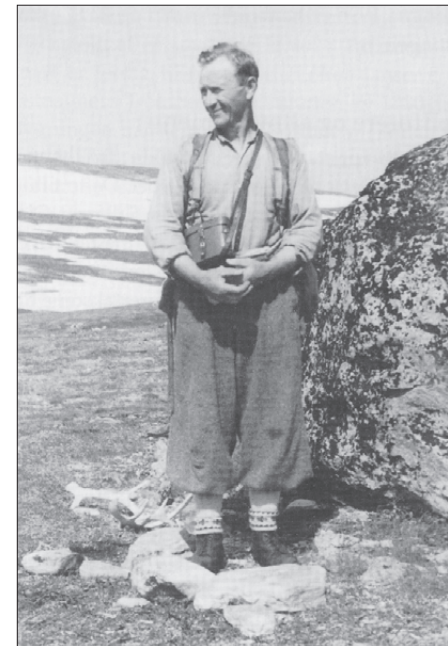
engang slut i verden og jeg slutter her fra nu af. Farvel!"

Foreningen fortsatte imidlertid å holde fører ved hytta helt frem til 1948, og den som overtok funksjonen etter Tørseth var rindalingen

Ekteparet Lars og Mari Tørset var vertskap på Trollheimshytta i mange år på begynnelsen av 1900-tallet. Birger Tørset eier bildet. Faksimile fra boka "Trollheimen" bind I av Harald Egil Folden.

Olaf Nergård var den siste fjellføreren ved Trollheimshytta. Bildet tilhører Anna Oddbjørg Haltli. Faksimile fra boka "Trollheimen" bind I av Harald Egil Folden.

Ole Nergård. Han var fører frem til påsken 1928, men sa da like etter opp stillingen fordi han hadde fått arbeid ved gruvene på Løkken og ble erstattet av broren Olaf Nergård. Ole Nergård fikk av foreningen en god attest i årsberetningen: "I de år Nergård har vært foreningens mann i Trollheimen har han ydet foreningen store tjenester. Han har bygget Orkelsjøhytten og foretatt omfattende reparasjoner på hyttene. Han var alltid i travel beskjeftigelse - vinter som sommer. Han var en behagelig og pålitelig fører." Broren, som ikke var mindre "behagelig og pålitelig", kom til å tjene TT i 18 år, altså frem til 1946. En del av utstyret hans befinner seg den dag i dag på Trollheimshytta, i det lille fjellmuseet som vertinne Sigrid Nerbu og tilsynsmann Morten Halgunset fikk i stand på hytta i 1990-årene.

Nergård ble da han sluttet etterfulgt av Ingebrigt T. Bolme. Etter 1948 ble tittelen fører endret til altnuligmann, som nok var mer i samsvar med det jobben besto i. Antallet turister som ønsket fører, for eksempel opp til toppen av Snota, var nemlig aldri særlig høyt, selv ikke de første årene. Turistførerens oppgaver besto derfor i realiteten for det meste av vedlikeholdsoppgaver på hyttene, vedlikehold av rutenettet og til dels også transport av varer. Da Bolme sluttet i 1950 ble han etterfulgt av Jon Tørseth fra Rindal som bekledde stilingen i to år, og deretter hadde Peder M. Bolme, også fra Rindal, jobben i et år før funksjonen i 1953 opphørte.

Pålegg om brannsikring

Sommeren 1899 måtte foreningen for første gang til med vedlikeholdsarbeider på Trollheimshytta. Sopp hadde begynt å angripe nord- og vestveggen, som derfor ble panelt og senere malt. Hoveddøren ble forsynt med en ytre dør og beskyttet med en skjerm. Utenfor kjøkkendøren ble det satt opp et bislag og vinduslemmene ble fornyet. Dette var den i og for seg

I 1902 ble TT pålagt sikringstiltak i tilfelle brann. Stiger ble reist opp til 2. etasje slik at folk skulle kunne komme seg ut.

beskjedne starten på noe som i alle år siden har preget TT: Reparasjoner, vedlikehold, restaureringer og fornyelser, ofte ledsaget av bekymringer blant styrets medlemmer over for lite penger til denne viktige delen av foreningens virksomhet.

Allerede i 1902 måtte verktøyet frem igjen - nå etter pålegg fra fogden i Nordmøre som forlangte sikringstiltak for brukerne av hytta i tilfelle brann. To stiger ble derfor satt opp til annen etasje og sikringstau anbrakt ved alle vinduer. Dette var antagelig det første offentlige pålegget TT fikk i forbindelse med sine hytter, og var fornuftig nok idet en brann er det verste som kan ramme en turisthytte. En ting er at en verdifull bygning går tapt. Verre er faren for tap av menneskeliv dersom ild kommer løs med kan hende mer enn 100 personer til stede i så store trebygninger som mange av TT-hyttene er. Foreningen har derfor i alle år siden lagt stor vekt på brannsikkerheten. Det er ved flere av hyttene oppført bygninger som i tillegg til andre funksjoner også kan fungere som sikringshytter dersom en brann skulle bryte ut. For å bli stående i fjellet etter en brann, kanskje uten nødvendige klær og utstyr en vinterdag, og uten tak over hodet, er heller ingen spøk og en side ved det å ferdes i fjellet som også turistene bør opptre med tanke på. Mange svimerker i tak og andre steder etter ikke altfor forsiktig omgang med levende lys vitner om at det ikke er alle som har ivaretatt sikkerheten like godt. Selv om det i dag er kommet elektrisk belysning på de store hyttene (men ikke på de selvbetjente), er

det all grunn til å minne om brannfaren og advare om at uforsiktighet kan føre til en katastrofe.

Ny rute over Geithetta

Sommeren 1906 var foreningens formann, Axel Sommerfelt, og viseformann og sekretær Ludv. Schulerud på inspeksjon på Trollheimshytta og ble møtt med den store nyhet "at der var anledning til at faa bad lige i nærheden". Et av foreningens medlemmer, farver L. Børseth fra Trondheim, hadde på eget initiativ ved en kulp i bekken nedenfor hytta bygget et avkleddningshus, stort nok til to personer, og ga dette i gave til hytta. Hvor han hadde fått materialene fra, sier historien faktisk ingenting om. Badehuset ble stående i tre år, men ble da revet for å gi plass til et nytt vedskjul.

Turen inn til Trollheimshytta gjennom Svartådalen kan til tider være en blandet fornøyelse, og situasjonen var med datidens bekleddning i hvert fall ikke bedre for hundre år siden. Om en tur gjennom dalen i juli 1905 skrev Ludv. Schulerud for eksempel følgende: "(Jeg gikk) fra Baagaavoldsæter ind til hytten i regnveir, og det blev en af de vaadeste ture, jeg har havt. I sligt veir og i vandrige sommere som iaar er "veien" gjennom Svartaadalen, hvor godt opmærket den end er, ikke langt fra at være en skandale. Paa de steder, hvor den ligger nærmest elven, gaar denne op i den, saa man enten maa vade eller søge en omvei gennem alskens krat og ulende. Paa andre steder er stien aldeles gjengroet af meterhøit græs og bregner, som i en fart gjør en gjennemvaad til livet, om man ikke er det før.

Turfølge på vei over Geithetta. Foto: Karl Sellgren

Badekulpen ved Trollheimshytta. Foto: Nils Parelius

Jeg skjønner ikke rettere, end at turistforeningen maa sørge for, at denne vigtige adkomst til turisthytten bliver mere fremkommelig. Selv om det skal koste endel, tror jeg, det maa gjøres; thi ellers vil besøget i Trolldheimen, som for tiden er beklagelig lidet, blive endnu mindre."

Resultatet ble at foreningen ba Lars Tørseth om å legge om stien en del steder og å se på om det ikke kunne vardes opp en ny rute over Geithetta. Begge deler ble da også gjort. Stien over Geithetta ble ferdig sommeren 1908 og var naturligvis en flott tilvekst til rutenettet idet man her kunne komme seg tørrskodd frem langt lettere enn over Trollhetta. Ruten ble imidlertid til å begynne med lagt lenger sør enn dagens, gjennom dalsenkningen mellom fjellets to topper, og mangelen på utsikt fra denne ruten førte til at den i 1912 ble lagt om til den nåværende traseen på høyden langs Svartådalen "med vid utsikt over dalen og mot Trolldhætta".

Ruten gjennom Svartådalen var det imidlertid ikke så mye å gjøre noe med. Til tross for omlegginger og forbedringer en del steder, var den frodige vegetasjonen i dalen en del av fjellnaturen som man måtte leve med. "Vil man gaa i fjeldet, faar man finde sig i at bli vaat en gang imellem," skrev formannen Axel Sommerfelt lakonisk etter en tur gjennom dalen sommeren 1908. Han advarte samtidig mot å kutte ut denne ruten: "Efter min mening bør foreningen ikke tænke paa at opgi at holde den vedlike, da turen over Gjeithætta, særlig opstigningen vestfra, nok kan falde tung for enkelte av de turister som har ungdommen bak sig."

I 1907 fikk Trollheimshytta fast, ukentlig postforbindelse med Rindalen. En 14 års gutt fikk jobben som postbud, og ordningen, som ifølge styret var et forsøk, ble straks populær. Ikke bare kunne man nå få aviser inn til hytta, noe som betød underholdning for gjestene på "sure, vaade dage", men turistene kunne også sende brev og kort til slekt og venner og fortelle om turen. Foreningen hadde sørget for at to prospekt-kort var å få kjøpt,

et med bilde av hytta og et av Slettåfossen, "af disse kort, hvis pris var 10 øre, blev der solgt 65". Ordningen fungerte så godt at styret gikk inn for at den skulle fortsette som et fast, årlig tilbud.

Utvidelse på tale

Tre år senere begynte styret for første gang å snakke om en utvidelse av Trollheimshytta. 43 mann fra underoffisersskolen i Trondheim var like før påske dette året ute på en fjellmarsj på ski, og overnattet på Trollheimshytta.

"Da denne ikke er beregnet paa at huse saa mange samtidig - den har ialt 16 senge - blev nattekvarteret ikke for alle førsterangs. Dertil kommer at hytten ikke er bygget til vinterbolig, og saaledes bare har et par værelser som kan opvarmes. Allikevel uttalte skolens chef sin fulde tilfredshet med kvarteret," skrev styret i årsberetningen for 1910, og fort-satte: "Selv for den almindelige trafik i paasken viser hytten sig nu for liten. Det hænder ikke sjelden at endel maa ta tiltakke med at ligge paa borde eller gulv, da sengene hittil har været for smale til to personer. Værre er det at fællesrummet, som ogsaa maa benyttes til spisestue, er saa litet. Det vilde derfor være høist ønskelig, om foreningen kunde se sig istand til at utvide hytten, og da især faa et nyt større fællesrum."

Trollheimshytta i vinterdrakt. Bildet er fra påsken 1913.

Besøket i 1910 var - om vi ser bort fra soldatene - 49 skiturister i påsken og 103 sommerturister, og styret for seg at besøket ville stige ytterligere ettersom mulighetene for å komme seg til fjells i Trollheimen på denne tiden var i ferd med å bli merkbart bedre. Thamshavnbanen ble i 1910 åpnet helt til Løkken og en bussrute ble etablert fra Svorkmo til Rindal og Surnadal. Året etter ble en bussrute også startet fra Svorkmo til Berkåk (eller Bjerkaker, som man den gangen skrev), og det ble dermed mulig å nå frem fra Trondheim til Vollansetra i Jøldalen i løpet av én dag. Behovet for en utvidelse av Trollheimshytta trengte seg derfor frem. I årsberetningen som ble lagt frem 31. mars 1911 skrev styret:

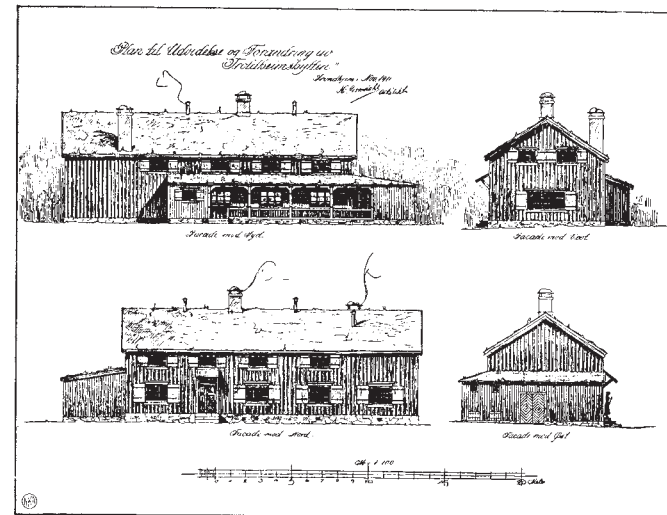
"Det har i det senere aar vist sig at fællesrummet, som ogsaa maa benyttes til spisestue, er altfor litet. Især er det slemt under den sterke tilstrømning i paasketiden, da besøket samler sig paa nogen faa dage. Men ogsaa om sommeren falder det ofte vanskelig for vertsfolkene at ordne med serveringen til gjesternes tilfredshet. Det er neppe grund til at tro at besøket i hytten vil avta i kommende aar; tverimot er det al utsigt til at det vil øke sterkt, især efter aapningen av Dovrebanen, som i høi grad vil lette adkomsten til Trolldheimstrakterne. Bestyrelsen har derfor fundet det nødvendig at søke midler til at utvide hytten ved en tilbygning."

Helt "ny" hytte

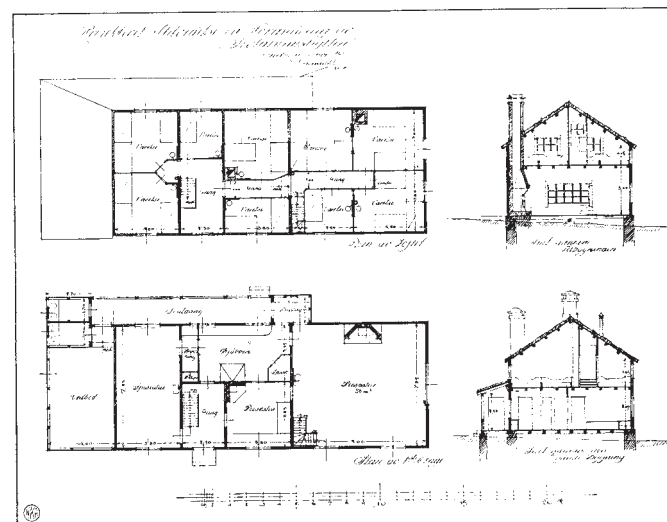
Generalforsamlingen ga styret fullmakt til å gå i gang med å forberede utvidelsen. Tegninger ble utarbeidet av arkitekt Hans Grendahl og styret hadde en tid håp om å få det hele ferdig til sommersesongen 1912. Det gikk ikke, men stadig optimistisk skrev styret i årsberetningen at "derimot tør man med sikkerhet haabe paa at alt vil være i fuld stand til paaske-sesonen 1913". Det gikk imidlertid heller ikke og utvidelsen ble først helt ferdig i 1915.

Grunnarbeidene ble utført høsten 1912. Samtidig ble tømmeret kjøpt av to gårdbrukere fra Surnadal, Knut Nergaard og Sivert Sæter, som begge eide skog i nærheten av hytta. Det ble litt senere på høsten hugget og kjørt frem til hytta, hvor arbeidet med å tømre opp nybygget tok til 29. mai 1913 under ledelse av Lars Tørseth. 6. juli var veggene ferdig, men deretter måtte arbeidet innstilles for en tid, dels av hensyn til turistene, og dels fordi det var vanskelig å få tak i arbeidshjelp mens slåttonna pågikk. Først den 1. september kom arbeidet i gang igjen, og i løpet av den neste måneden kom bygget under tak. Planen var deretter å fortsette umiddelbart med innredningen, men da snøen kom før myrene var frosset til ble det umulig å få fraktet materialene oppover fra Rindalen. Det ble slutten av februar 1914 før dette kunne gjøres, men arbeidet ble da straks satt i gang og ble på det nærmeste fullført før påske.

De to soverommene i første etasje til venstre for inngangen ble slått sammen til en stor spisestue. Videre ble veggen mellom kjøkkenet og førens rom tatt bort slik at kjøkkenet ble omtrent dobbelt så stort som før. På motsatt side ble det bygget til så hytta fikk en ny stor peisestue hvor

Tegning av Trollheimshytta. Hytta ble ferdigstilt i ny drakt i 1915. Tegnet av arkitekt Hans Grendahl.

det i tillegg til peisen, som ble murt ferdig først i 1916, også ble satt inn en ovn. I et tilbygg på baksiden av huset ble det innredet et rom til vertsfolket, slik at de slapp å legge beslag på et av gjesterommene. I annen etasje ble de to store sovesalene delt opp i mindre rom slik at man tilsammen i den gamle og nye delen fikk tilsammen ni soverom med fra en til fire senger i hvert, tilsammen 23 senger. Tilsammen beløp utvidelsen av hytta seg til kr. 6081,10. I tillegg ble det anskaffet nytt inventar for kr.

472,57. Kr. 1200 av byggesummen ble på visse betingelser gitt som bidrag av Den Norske Turistforening. En av dem var at eiendomsretten til hytten skulle gå over til DNT dersom TT skulle bli oppløst, og medlemmer av DNT skulle på hytta kunne få kost og losji på samme betingelser som TTs egne medlemmer.

Påskeåpent

Utvidelsen førte til at hytta i 1914 for første gang ble holdt åpen også i påsken og hadde besøk av 57 skiløpere. Da sommeren kom så besøket ut til å bli større enn noen gang, men da første verdenskrig brøt ut i begynnelsen av august, opphørte trafikken i fjellet nesten fullstendig slik at antallet sommerturister ikke ble høyere enn 109. Men besøket tok seg opp igjen og steg til nye høyder. I 1917 ble hytta i påsken besøkt "av et antal skiløpere som langt oversteg besøket tidligere aar", i alt 171. En natt huset hytta ikke mindre enn 110 gjester og dette førte til at temmelig mange måtte finne seg i å tilbringe natten på gulvet. Sommerbesøket var også høyere enn før, med 244 gjester, og dette førte til at sengetallet på hytta måtte økes ytterligere. Der det var mulig ble sengene påbygget en andre etasje, slik at hytta fikk 16 nye senger og nå altså hadde 39 senger til disposisjon. I tillegg kom så de muligheter som fantes for å benytte benkene i peisestua og flatsenger.

Trollheimshytta slik eldre turgåere vil huske den. Foto: Leif Tvedt

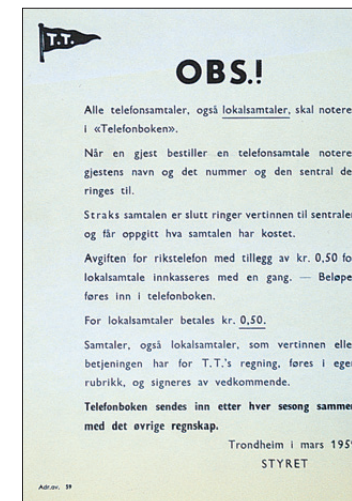
Våren 1917 meddelte Mari og Lars Tørseth at de ikke lenger kunne ivareta vertskapet på hytta, dels på grunn av de vanskelige tider som krigen hadde ført til, og dels hensynet til deres eget gårdsbruk ettersom det var vanskelig å skaffe til veie nødvendig arbeidshjelp. TT tilbød derfor de to at foreningen selv skulle overta ansvaret for driften av hytta mot at ekteparet Tørseth ivaretok vertskaps- og førerforpliktelsene mot en fast godtgjørelse av kr. 400. Dette ble akseptert mot at Lars Tørseth fikk fri et par uker i forbindelse med slåttonnen. Sommeren 1920 gikk man imidlertid av en eller annen grunn tilbake igjen til den gamle ordningen, der Mari og Lars Tørseth hadde inntekten av bevertningen ved hytta mens losjiinntektene tilfalt TT, men dermed var det også slutt på denne ordningen. Etter den tid har foreningen selv drevet hytta med lønnet vertskap og etter hvert lønnet betjening. Vertinne etter at Mari og Lars Tørseth sa takk for seg, var frem til påsken 1929 Oline Bolme fra Rindal. Sammen med henne var som tidligere nevnt Ole Nergård fører frem til 1928; deretter overtok hans bror Olaf.

Her kan vi vel skyte inn at livet på Trollheimshytta på mer enn en måte fikk betydning for Olaf Nergård. Da Oline Bolme sluttet som vertinne ble hun etterfulgt av frk. Anna Einarsen fra Rindal. Hun var vertinne frem til 1938 da hun giftet seg med Nergård - "søt musikk" hadde oppstått mellom disse to på inne på hytta.

Stallen bygges

Sommeren 1920 gikk TT til innkjøp av Lars Olsen Fiskes seterbygning på Langlisetra for å bruke bygningen som stall ved Trollheimshytta. Bakgrunnen for dette behovet var at all transport av varer inn til hytta foregikk med hest og at stall derfor var nødvendig ettersom det fra Rindalen ikke var mulig å komme seg frem og tilbake i løpet av bare en dag. Så lenge det var fastboende folk i Folldalen på Liagaren og Kvammen, ble hestene satt inn der, men da dalen i 1920 ikke lenger hadde fastboende folk, måtte TT selv sørge for stallplass.

Et problem var det imidlertid at TTs tomt bare var på to mål, og at det derfor ikke var plass til å få satt opp stallen uten at den ville komme til å stenge for utsikten. Dette ble løst ved at foreningen av Fiske også fikk kjøpt til et areal på 30 mål omkring hytta. Kjøpesummen for både hus og tomt var kr. 450. Dermed hadde foreningen også fått plass til å løse enda

Til venstre ser vi stallen som ble satt opp i 1920. Bildet er tatt 26. juli 1922 av Mille Aune.

et problem, nemlig å få flyttet utedoene et stykke lenger unna hytta, slik at de, særlig om sommeren, ikke skulle være til sjenanse for gjestene.

Det innkjøpte seterhuset ble i 1921 revet og satt opp igjen på østsiden av hytta. I stallen som ble innredet ble det plass for fire hester. I et eget rom i bygningen ble det satt inn en kokovn og innredet sengebenker for transportørene; i påsken ble dette rommet benyttet som smørebu.

Eiendomsforholdene i Folldalen var ganske spesielle, idet en grunneier kunne eie grunnen mens en annen eide løvtrærne og en tredje barskogen. Dette var også tilfelle på tilleggstomten som TT hadde kjøpt - Lars Olsen Fiske hadde eid grunnen mens Sivert Sæther Kvam eide løvtrærne. TT fikk imidlertid etter forhandlinger med Sæther Kvam i 1921 kjøpt løvtrærne på tomten for kr. 200 mens barskogen først ble innløst av TT omkring 1990 for ca. kr. 10 000.

Ny utvidelse

Livet på Trollheimshytta gikk nå sin vante gang i årene som fulgte. Vedlikeholdsoppgavene ble ivaretatt av Olaf Nergård og turistene kom og gikk i et antall av ca. 500 i de siste årene før andre verdenskrig. I 1943 ble hytta som TTs øvrige hytter stengt av tyskerne.

Sommeren 1945, etter at andre verdenskrig var over, var det 1366 turister som fant veien inn til Trollheimshytta. Påskebesøket i 1946 var imidlertid forholdsvis lavt med bare 182 overnattinger, men holdt seg høyt i sommersesongene. Sommeren 1946 hadde hytta 1291 overnattinger, sommeren 1947 1311 og sommeren 1948 hele 1536.

I tillegg til at det høye besøket førte til at hytta nå var blitt for liten, var den etter mange års manglende vedlikehold i en miserabel forfatning.

Påske i Trollheimen og smøring av ski på taket.

Noe måtte gjøres til tross for at foreningen var i gang med byggingen av Schulzhytta, istandsetting før åpning av den nyinnkjøpte hytta Nordpå og utvidelser av Nedalshytta og Gjevilvasshytta. På generalforsamlingen i 1950 ble det derfor etter forslag fra Reidar Hoff startet en aksjon - SOS Trollheimshytta - som skulle hjelpe styret med å skaffe penger til å få hytta satt i stand og utvidet. Allerede under åpningsfesten for den utvidete Gjevilvasshytta samme sommer kunne aksjonskomiteen overrekke formannen, Arne Falkanger, en sjekk pålydende kr. 21299,86, noe som var knapt halvparten av det beløp styret hadde beregnet at arbeidene på Trollheimshytta villa koste. Beløpet var likevel stort nok til at arbeidet kunne settes i gang. Planer ble lagt, og tegninger utarbeidet av arkitekt Roar Tønseth sr. Før snøen kom høsten 1950 var gravearbeidene utført. Samtidig fortsatte aksjonskomiteen sitt arbeid, og den klarte etter hvert å samle inn kr. 55000 i penger og byggematerialer.

Tømmer til arbeidet ble kjøpt av gårdbruker Lars Fiske, som selv hugget og fraktet det frem til hytta i løpet av vinteren 1950-51. Samtidig ble andre nødvendige materialer innkjøpt og fraktet den 35 kilometer lange veien innover fra Surnadal.

"Det bør herske en mønstergyldig orden på hyttene. Rot ikke i bokhyllene, bruk askebeget, kast ikke tomme sigarettesker ut av vinduene. Skulde De være så heldig å komme i nærheten av et passende redskap, så hjelp oss å rydde både i og utenfor hytta. Vi skal ikke ta det ille opp. Kanskje De snarere oppnår en ekstra kopp kaffe."
(Fra årboken 1948)

Som byggmester ble Petter Dønnem valgt og han utførte såvel støpnin-
gen av grunnmuren som tømmer- og snekkerarbeidene ved hjelp av sine
sønner og en nevø. Grunnmuren ble støpt på forsommeren 1951 mens de
øvrige arbeidene fulgte etter i løpet av høsten og vinteren og de bygnings-
messige arbeidene var ferdige til påske. Det som ble utført var følgende:

I første etasje ble den ene halvparten av den gamle spisestuen lagt til
kjøkkenet, som dermed ble betydelig utvidet. Den andre halvparten ble
slått sammen med trapperommet ved inngangen til en rommelig forstue
med et kontoravlukke for vertinnen. I det nye tilbygget første etasje ble
så hyttas nye spisestue plassert mot nord og betjeningsrom på sørsiden.

I annen etasje fikk tilbygget to åttesengsrom på nordsiden og to fire-
sengsrom på sørsiden. Tørkerom og vaskerom for damer og herrer ble
innredet i den gamle delen av hytta, som dessuten ble noe ombygget
slik at hytta i sin nye drakt fikk 56 gjestesenger og fem betjeningsenger.
Oppvarmingen i annen etasje skjedde ved to vedovner plassert i korri-
doren. I kjelleren ble det innredet matboder, størhus, rullebod og badstue,
og endelig fikk inngangen en trappeveranda med et enkelt tak over inn-
gangen.

28. juni 1952 kunne ferdigstillingen av den "nye" Trollheimshytta
markeres med en tradisjonell åpningsfest. De fleste som hadde hatt noe
med byggesaken å gjøre, var til stede i tillegg til en del inviterte gjester.
Etter flaggheising og dans rundt hytta ble det som vanlig servert rømme-
grøt og spekemat. Deretter var det hyggelig samvær og dans til ut i de små
timer.

Trollheimshytta etter utvidelsen i 1952.

*Sommerturister
priser godværet
på Trollheims-
hytta.*

75 års jubileum

TT hadde på denne tiden vel 7600 medlemmer, og de fleste av dem skulle
egentlig ha vært med på festen. For mer enn noe annet av de mange
byggeprosjektene som TT gikk i gang med etter andre verdenskrig, var
utvidelsen av Trollheimshytta økonomisk sett medlemmenes fortjeneste.
En del bedrifter bidro også med både penger og materialer, og noe var
offentlige tilskuddsmidler, men storparten av pengene som gjorde det
mulig for TT å gjennomføre prosjektet kom i større og mindre doser fra
medlemmenes lommebøker. At TT er en medlemsorganisasjon, og at
hyttene er medlemmene og fjellvandrerens felleseie, for ikke å si fellesgode,
ble på denne måten tydelig synliggjort.

I påfølgende år ble hytta holdt i hevd gjennom løpende vedlikehold, og
den var fortsatt i meget god stand da foreningen 28. august 1965 kunne
markere at det var 75 år siden den ble bygget. Tre av foreningens æres-
medlemmer - TTs "husarkitekt" Roar Tønseth sr. og de to tidligere for-
mennene Arne Falkanger og Reidar Jørgensen - deltok i spissen for tilsam-
men 40 inviterte gjester: Representanter fra Surnadal kommune, "naboer"
på Kårvatn, andre grunneiere i Folldalen, tidligere vertinner på hytta,
tidligere styremedlemmer og en del av foreningens ildsjeler.

På denne tiden var den vedtatte reguleringen i Folldalen, med etabler-
ingen av de to store kraftmagasinene Follsjøen og Gråsjøen, i full gang.

Det ble bygget demninger som la store deler av dalen under vann. Dette var en endring av naturen inn mot Trollheimshytta som TT ikke akkurat jublet over, men ikke hadde noe annet valg enn å gjøre det beste ut av, som formannen, Johannes Havig, sa i sin tale ved middagen.

På godt og vondt halverte anleggsveien til Gråsjøen marsjen inn til hytta fra Surnadal. Transporten av mat og andre varer ble også betydelig lettere ved at bil og deretter båt over sjøen kunne tas i bruk, men "villmark" i samme grad som tidligere var hyttas omgivelser fra nå av ikke.

Trofaste transportører

Det kan i denne forbindelse være på sin plass å nevne noen av dem som i årenes løp hadde jobben med å få det som trengtes på hytta vel frem. Ole K. Løset fra Rindal kløvet med sine hester varer inn til hytta i nøyaktig 30 år, fra 1917 til 1947. Sommerturene ble vanligvis gjort unna på to dager mens han om vinteren trengte tre. Han overnattet til å begynne med på Liagarden, men da gården ble fraflyttet og TT som nevnt fikk sin egen stall på plass ved hytta i 1921, ble det selvsagt naturlig å overnatte der.

Løset ble etterfulgt av surnadalingen Modulf Moen, som altså overtok på et tidspunkt da trafikken hadde økt betydelig. I deler av sommersesongen måtte det derfor to turer til pr. uke med to hester for å holde hytta med det som trengtes av matvarer. Turene tok opp fra Kvammen og tok før anleggsveien ble bygget fra åtte til ti timer innover dalen. Men når været var dårlig og snøen lå dyp kunne det til tider gå med langt mer tid. "Rekorden" satte Moen og hestene hans på en vintertur da det på grunn av forholdene brukte 25 timer (!) før de endelig kom frem.

På begynnelsen av 1960-tallet begynte moderne hjelpemidler å ta over deler av transporten. Magnar Løset fra Rindal hadde anskaffet seg en beltebil som kunne frakte både proviant, utstyr av forskjellig slag og folk inn i fjellet, og mye av transporten ble nå overtatt av denne motoriserte jernhesten. Men fortsatt dugde også Modulf Moen og hestene hans, selv om de etter at Gråsjøen ble demmet opp bare behøvde å kløve varene fra enden av sjøen og opp til hytta. Hvor mange turer han i årenes løp gjorde inn til Trollheimshytta hadde Modulf antagelig ikke tall på selv engang, men han var i hvert fall på hytta så ofte at stallen fikk navn etter ham og

"På mine utallige streiftog i fjellet har jeg opplevd det helt utrolige når det gjelder selsomt valg av fottøy – eller valg av selsomt fottøy. Alt tenkelig og utenkelig har passert revy, fra lakksko til høyhalsede vadere. - - - en uslåelig kretsrekord ble satt i 1958 av en ung dame fra Sønder-Jylland som vandret trekanten Gjevilvatnet-Jøldalen-Trollheimshytta i høyhælte sko. - - - Etter disse og liknende møter kan bare et par froskemannsfotter til fjells overraske meg."
(Ruteinspektør Helge Foss i årboken 1962)

Før oppdemningen av Follidalen ble dette båttekket brukt for å krysse Folla.

Modulf Moen på vei til Trollheimshytta med proviant. Foto: Arne Falkanger

ble kalt "Hoppegubbens hall". Siste turen sin gjorde han i 1967; da var han allerede ti år tidligere blitt innbudt livsvarig medlem av foreningen som takk for innsatsen.

I 1989 nærmet Moen seg de 90, men hadde ingen problemer med å huske mangt og mye fra sine utallige turer inn til Trollheimshytta: - Selv om jeg på bra føre kunne klare turen innover på dagen, måtte jeg ofte overnatte på en av setrene underveis. Jeg hadde lagt ut høy med tanke

på dette sommeren før, og noe før hadde jeg også med på lasset. Ble det ekstra dårlige forhold i fjellet kunne det hende at jeg ble liggende værfast. En gang overrasket stormen meg inne på Trollheimshytta, og hesten og jeg måtte holde oss i ro der i en uke. Ti dager tok den turen.

Stadige fornyelser

I 1966 ble kjøkkenet på hytta pusset opp. Samtidig ble det bygget nytt uthus med vedbu, toaletter, skistall og en nødbu. Uthuset ble åtte år senere ombygget for å gi plass til den første muligheten for selvhushold ved hytta med fire senger. Det førte til at det måtte bygges en ny vedbu, som ble oppført som en forlengelse av den gamle stallen. Samme sommer (1974) forsvant de siste synlige tømmerveggene på hytta - tømmeret var begynt å bli merket av vær og vind og paneling var nødvendig for å beskytte det. Dessuten ble taket på hytta lagt om, isolert og tekket med eternitt etter man først hadde foretatt en lite vellykket omlegging av torvtaket med knottplast, noe som førte til lekkasjeproblemer.

I 1978 fikk hytta mobiltelefon og to år senere rykket enda mer av vår moderne tid også inn på Trollheimshytta ved at det ble anskaffet et bensindrevet aggregat som skulle gi strøm til kjøkkenet og lys i gangene. I 1986-87 ble samtlige vinduer skiftet ut og i 1988 fulgte en mer omfattende utvidelse og ombygging av uthuset for at hytta skulle få en større kombinert selvbetjeningsavdeling og betjeningsbolig. Pengene til dette arbeidet kom fra innsamlingsaksjonen i forbindelse med TTs 100-års jubileum i 1987. Hovedkomiteen for jubileet hadde vedtatt at de innsamlede midlene skulle brukes på tre prosjekter - nye selvbetjeningsavdelinger på Trollheimshytta og Jøldalshytta, og strømaggregat på Storerikvollen i Sylene. Innsamlingen innbrakte noe over kr. 800.000 og de tre prosjektene ble tilgodesett med omlag kr. 250.000 hver. For Trollheimshyttas del fikk TT et tilsvarende beløp fra Statens Ungdoms- og Idrettskontor (STUI-midler), slik at man hadde en halv million til rådighet.

Knut M. Ore fra DNT, Johan Bolme og Sven Kolstad på Trollheimshytta ved hyttas 100-års jubileum i 1990. Foto: Karl H. Brox

Selvbetjeningsavdelingen/ betjeningsboligen som ble bygget på Trollheimshytta ble tegnet av arkitekt Erik Stabell og fikk 12 senger fordelt på tre soverom pluss en kombinert stue og kjøkken.

Materialene ble fraktet inn med helikopter og arbeidene tok til omkring 1. juli 1988. Før snøen og vinteren kom sto tilbygget ferdig beiset, og dermed kunne betjeningen i påsken 1989 flytte inn i nytt husvære.

Utvidelse nok en gang

I 1990 var Trollheimshytta 100 år, og dette ble selvsagt behørig markert med en jubileumsfest på hytta den 7. juli. Men selv om hytta ved jubileet var i meget god stand, var det samtidig klart at omfattende arbeider nok en gang måtte gjennomføres. Det var to årsaker til dette.

Det ene var nye offentlige krav og påbud som på denne tiden kom i forhold til kjøkken, sanitæranlegg og brannsikring. Dernest var hytta blitt en flaskehals for trafikken i Trollheimen. Årsaken til dette var at mange ønsker å ligge to netter på Trollheimshytta for å kunne ta en tur opp på Snota, eller rett og slett ta en hviledag her under fjellturen. Det hadde derfor gjennom lengre tid bygget seg opp et overbelegg på hytta. I tillegg var kjøkkenet modent for en gjenomgripende fornyelse.

Fornyelsen av hytta tok til i 1992 med et nytt bygg for nye utedoeer og et nytt og kraftigere dieseldrevet aggregat som ville dekke behovet for elektrisk strøm til nye elektriske maskiner og utstyr på kjøkkenet og lys på alle soverommene. Dette bygget ble reist ved dugnadinnsats fra Rindal Røde Kors Hjelpekorps. Samtidig startet planleggingen av de øvrige arbeidene som skulle gjøres, og som ble gjennomført i 1993 på grunnlag av tre millioner kroner i ekstraordinær offentlig støtte i anledning Friluftslivets År. Følgende ble da gjort:

Hytta ble utvidet med et to etasjers tilbygg bakover fra hovedhytta med nytt kjøkken og matlager i første etasje og dusjer for gjester og rom for

Erik Stabell på vei over Folla i 1958. Foto: Dagmar og Nic Stabell

*Fra spisesalen på Trollheimshytta.
Foto: Trond Emblemsvåg*

*Selvbetjeningshytta og hundehusene.
Foto: Trond Emblemsvåg*

betjeningen i annen etasje. I det gamle bygget ble spisesalen utvidet ved å slå den sammen med de to betjeningsrommene som lå på baksiden og peisestua utvidet med et tilbygg. Det gamle kjøkkenet ble brukt til ny trapp opp til annen etasje, ny resepsjon og utvidelse av oppholdsrom. Dette tiltaket tilfredsstilte nye brannvernkrav om at trapperom og inngang skal være avskilt fra oppholdsrom.

I uthuset ble de gamle utedoene og lageret bygget om til to "hunderom" med henholdsvis fire og seks senger. Disse rommene skal være tilgjengelige for hundefolk også ved selvbetjent drift utenom sesongene. I den andre enden kunne selvbetjeningsavdelingen som følge av at betjeningen hadde fått rom i det nye tilbygget, brukes som vanlige sove- og oppholdsrom ved betjent drift.

Stallen - "Hoppegubbens hall" - ble skilt fra vedbua og fraktet hel over

*Den opprinnelige stallen - "Hoppegubbens hall", nå kalt "Johanstuggu" - på sin nye plass.
Foto: Trond Emblemsvåg*

Johan Bolme elsker Foll-dalen og Trollheimshytta. Foto: Karl H. Brox

til vestsiden av tunet. Huset ble på sin nye plass praktfullt restaurert av Odd Magne Løseth og omdøpt til "Johanstuggu" etter hyttas mangeårige dreng Johan Bolme (se omtale av Bolme i TTs årbok for 2003, side 128). Vedbua fikk deretter et tilbygg som også rommer plass for avfall som skal fraktes vekk fra hytta. Endelig ble et propanlager bygget som et eget bygg på sørøstsiden av hytta, med et rørsystem som forsyner kjøkkenet med gass.

Prosjektet ble en kombinasjon av tegninger utarbeidet av Fasting, Nor og Selmer A/S arkitekter MNAL og løsninger som ble utviklet av entreprenør, byggeleder og TTs byggekomité. Arbeidet ble utført av Landsem og Løfald entreprenører A/S og av innleide folk fra Meldal Byggservice A/S med hyttas tilsyn Morten Halgunset som byggeleder. Transporten av materialer og utstyr ble på vinterføre utført av Rindal Maskin. Totalt

beløp arbeidene seg til vel tre millioner kroner, et beløp som på mange måter gir grunn til refleksjon over utviklingen når man sammenligner det med kostnadene til tomtekjøp, materialer og arbeidspenger (kr. 2300) da hytta opprinnelig ble bygget vel hundre år tidligere.

Utvidelsen av Trollheimshytta ble markert med en offisiell tilstelning på hytta 25. juni 1994 med et stort antall inviterte gjester til stede. Alle kunne med selvsyn se og oppleve at hytta nå fremsto som en "helt ny" og moderne turisthytte med 80 senger. Det er utvilsomt et flott anlegg, men det både fotturister og foreningens ledelse kan stille spørsmål ved, er om ikke grensen er nådd for hvor stor hytta bør være.

Allerede i 1952 hadde formannen for byggekomiteen ved den da gjennomførte utvidelsen, Finn Kleven, noen tanker om dette: "(Det) står for meg som om den størrelsesorden på 50-60 senger vi nå opererer med ikke kan overskrides noe særlig uten at det vil gå ut over hyttepreget som betyr så meget for fjellvandrerens trivsel. Hvis derfor trafikken fortsatt øker, tror jeg det vil være riktig å forsøke på å spre trafikken ved å bygge forholdsvis små hytter langs nye ruter i tilknytning til de hovedruter vi har nu." Hva løsningen blir dersom trafikken fortsetter å øke, er noe fremtidige styre må ta stilling til, men det er nok både riktig og viktig å gjennomdrøfte og ta stilling til om Trollheimshytta kan vokse mer uten at den blir for stor og upersonlig.

I bakkant av arbeidene er det omkring hytta utført opprydning, planering, tilsåing og andre etterarbeider. Legging av torvtak på tilbyggene ble utført som dugnadsarbeid i 1997. Året etter ble eternitt-taket på den gamle delen av hytta fjernet og nytt tak ble i 1999 bygget opp og klargjort for torvlegging. I løpet av 2000 og 2001 fikk så også gammelhytta torv på taket, noe som utvilsomt må sies å passe bedre på en fjellhytte enn et tak av eternitt. Perioden med eternitt-tak på hytta varte altså i knapt 30 år.

*Sigrid Nerbu, vertinne i en årrekke, stelte godt med fjellvandrerne. Her i peise-stua på Trollheimshytta.
Foto: Trond Emblemsvåg*

Trollheimshytta slik den er i dag. Foto: Trond Emblemsvåg

Etter den tid har hytta fått ny fyrkjel pluss at det selvsagt er utført løpende vedlikehold. Det siste er en virksomhet som aldri tar slutt og som i en forening som TT er avhengig av at det alltid er noen som er villig til å ta på seg det som må utføres hvis hyttene skal fungere og ikke forringes.

Trollheimshytta fakta:

Åpnet: 1890. Påbygget/ombygget 1915, 1952, 1989 og 1994.

Status: Betjent i påske- og sommersesongen (80 senger).

Selvbetjent kvarter utenom sesong (26 senger), DNT-lås

Adkomst sommer: Buss/bil til Kvammen i Surnadal og derfra (evt. med drosje) opp til Gråsjøen. Herfra 16 km. inn til hytta.

Adkomst vinter: Samme som for sommeren; veien opp fra Kvammen er brøytet nesten helt frem til Gråsjøen.

Telefon: 00881631430553 (kun betjent sesong)

Høyde over havet: 540 meter

Ruter til/fra: Surnadal (Gråhaugen), Jøldalshytta, Gjevilvasshytta, Bårdsgarden, Kårvatn og Vassendsetra.